

szép dászes nyeregben öt lovas közeleg felém —
 ismerlek titeket, grófok és hercegek, ismerlek jól,
 nézzétek Xerxést, a bíborruhás Xerxést! —
 Mit súg négy társának, im mit emelnek a földről?
 Mi zeng, mi csörög, mi cseng a fülemben?
 Pusztítson el Isten, át akarsz kelni a Boszporuson ismét!?
 Lábamon valaki orozva átvágta feszülő inaim
 — a punok példáját elfelejtette a lengyel —
 még érzem a vöröslő angyalszárny simító lehet, a kezemből kihull
 itt állok Tesinnek falai előtt,
 átdőfött mellet, a Lysának támasztva hátam,
 ahogy a törvények parancsolták.

OPAVA

Jól tudod, hogyan történik,
 midőn a vérszomjas földgolyó kitátja eltikkadt ajkát,
 midőn a zászlókat magasra emelve
 fölfelé nyomulnak
 az első sorok s a legelől rohanók homlokkal előre
 zuhannak holtan a földre és testükön keresztül
 jut győzelemre a barát.

Úgy tűnik nekem,
 hogy egyszer majd mi is az árokba fekszünk,
 fehérle csőrével fekete madár száll keringve felettünk,
 csilllogva hőmpölyög valami felénk az északi messzi ködökből,
 de nem barát.

Látom a lobogó zászlókat a fehér városok tornyain!

A CLUJI IPARI MUNKÁSSÁG (II.)

Irta: JORDÁKY LAJOS

Legutolsó számunkban felvázolt képünk — még kísérletünkben sem lehetne megközelítően sem teljes, ha röviden nem érintenők a vizsgálat alá került 311 munkás lakásviszonyait, élelmezési helyzetét s a művelődési állapotára vonatkozó adalékokat.

Első kérdésünk: milyen és hány szobás lakásokban laknak a munkások, mit fizetnek lakásért, van-e közöttük, aki a saját házában lakik; általában milyenek a lakásviszonyaik?

Családi állapotuk szerint nagyobb részük — 187 — nős, míg a többi — 122 — nőtlen. Az aránylag jól kereső, vasutnál alkalmazott, fiatalabb korosztályokhoz tartozók jobbra nőtlenek, ellenben feltűnően sok a családos a cipészek, bádogosok és borbélyok között. Ezek helyzete természetesen nehezebb. Ha visszaemlékezünk: a cipészek átlagos keresete havi 1000-1200 lej s a legtöbb ebből 3-4, néha még több tagu családot tart el.

A munkások nagy része egy szobás lakásban lakik. Éspedig: 241 bérelt lakásban s csak 68 a saját házában. Ez utóbbiak között szerepelnek azok a fiatalabb munkások is, akik a szülői (saját) házban laknak. A családos munkások közül saját háza van 47-nek, 140 pedig bérelt lakásban lakik, ugyanigy a nőtlenek közül 101. Hogy azonban a „saját ház“ képzet félrevezető ne legyen, írjuk ide, hogy a munkás háztulajdonosok 90%-a egy szobában lakik. Civilizatorikus helyzete tehát semmivel sem jobb, mint a többi nem „háztulajdonos“ munkásé. Lakásvizsgálataikat a legszemléletesebbé teszi, ha táblázatban közöljük, hogy hány személy lakik egy, két vagy három szobában.

	S z e m é l y									Összesen
	1	2	3	4	5	6	7	8	9-10	
Egy helységben	20	89	49	33	14	6	—	3	1	215
Két „	—	14	27	19	15	5	3	—	2	85
Három „	—	3	—	1	—	—	1	—	—	5
Egy ágyban	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4

Amint látható 70% egy szobás, 27.5% két szobás s csak 1.30% lakik 3 vagy több szobás lakásban. Az egy-két szobában lakó munkások egy részének — ha nem családos emberek — a lakásvizsgálatai tűrhetőek. Egy-két ember egy helységben élhet, ha a lakás egészséges, jól szellőztethető, padlózott és száraz. Viszont ezekben a feltételekben bizony sok a kívánnivaló. A lakások nagy része egészségtelen, földes és nedves; kis lyukak, kicsi ablakokkal, rozoga fedéllel, igen sok helyen az eső is becsorog. S ilyen lakásokban nemcsak 1-2, 3-4, de — mint láttuk — 14 ötagu, 6 hattagu, 3 nyolctagu és 1 kilenctagu család húzódik meg. Ilyen körülmények között még szerencsésnek mondható, hogy mindössze 15 család lakik szuterénben. A magyarázata ennek, hogy a kolozsvári munkásság jó része a város külső peremén lakik, ahol még elvélve sincs emeletes ház, melynek szuterén lakásai lennének.

A munkások általánosságban keresetük $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{3}$ részét fordítják házbérré. Az egyszobás külvárosi lakások jó részének havi bére 400-500, konyhával 600-800-lej. Akadnak ugyan 200-300 lejes szobák is, ezek azonban olyanok is. Rendesebb és egészségesebb, padlózott, két helységből álló lakrészért 900-1100 lejt fizetnek. Ilyen lakást csak a jobban kereső vasipari, nyomdai és vasuti munkások engedhetnek meg maguknak. A megkérdezettek között volt nyolc, fürdőszobásos lakásban lakó munkáscsalád. Mind a nyolc család a saját házában lakott, csatornázott uccában s így kevés fáradsággal és kevés költséggel építhettek maguknak egy-egy kis fürdőhelyiséget.

Az élelmezés kérdése sem megnyugtatóbb. Az átvizsgált adatok szerint a legtöbb munkáscsaládban havonta 200-300 lej esik egy személy táplálkozására: vagyis ennyi értékű élelmiszert fogyaszt reggelre, ebédre és vacsorára. Sajnos egyelőre nem áll módunkban feltüntetni a munkáscsaládok fejenkénti kenyér, hús, cukor és kávé fogyasztását; erre vonatkozólag csak a következő-

tés lehetőségével szolgálhatunk. Így pl. a 309 munkás közül 52 hetenként több mint ötször eszik hus ételt, 25 négyszer, 64 háromszor, 73 kétszer és 68 egyszer. Akadt 19 munkás, aki hetenként egyszer sem eszik husnemüt; ezek közül egy mert vegetáriánus, a többi, mert a keresetéből nem jut. Ritkán, havonta-kéthavonta egyszer heten esznek husételt, míg egy munkás asztalára évente négyszer-ötször kerül. Pontosabb képet a következő táblázat közöl:

M e n n y i t k ö l t t á p l á l k o z á s r a													
S z e m é l y							S z e m é l y						
Havonta	1	2	3	4	5	6-7	Havonta	1	2	3	4	5	6-7
150 lejt	1						1.200 lejt	1	12	11	9	1	1
200 „	3						1.300 „	1	3	1	2		
250 „	2						1.400 „		2	1		3	
400 „	2	1		2		1	1.500 „		9	8	5	3	2
500 „	4	4	2	1	1		1.600 „		4	2		1	
600 „	12	3	3	2			1.700 „		1	1	1	2	
650 „	5	4					1.800 „		2	1		1	
700 „	5	5	5	2	2	1	2.000 „	1	5		5	5	
750 „	3	2					2.200 „			1			
800 „	6	21	2		2	1	2.400 „					1	
900 „	1	3	3				2.500 „					3	
1.000 „	11	16	9	4	3		3.000 „		1			1	1
1.100 „	1	1					4.000 „					1	

A felhozott lakás és élelmezési viszonyokból következtetni lehet az egészségügyi állapotokra. A kutató lépten-nyomon tüdő-, gyomor-, szív-, mell-, vese-, reuma-, asztma betegségekkel telt családokba ütközik. A gyerekek rosszul tápláltak, viaszszárgák és sápadtak. Nem jut nekik még az olcsó tejből és tojásból sem, a kávé elérhetetlen s a kenyér sem nagyon gyakori. A munkásanyák szenvedésteli arca s a munkásnőgyermek csenevészsége közmondásos, a férfiak betegesek és köhécselők. Legalábbis a többségük. Teljesen egészségesnek alig vallotta valaki magát. Mindegyik valamilyen súlyos betegségben szenved. A gyermekekkel kapcsolatban egy ide vonatkozó téves közhiedelemre kell utalnunk. Sokan azt állítják s ez a véleménye a *Hitel* című folyóiratban *Sinka József*-nek is, hogy az ucca árt a munkásgyermeknek, itt „ismerkedik meg leghamarabb a pornográf- és ponyva-irodalom termékeivel és itt szívja magába a proletárfijúság osztályöntudatát“. Először is: a pornográf irodalom nem a munkásság, hanem a lesüllyedt polgárság irodalma és természetellenes kielézési lehetősége; az osztályöntudatot pedig nem az ucca porából szedi, hanem szülői nélkülözése, majd a műhely és további helyzete termeli ki. Mi bizony egészségi szempontból — sajnos — hasznosnak tartjuk az uccát, mert az ucca viszonylag a szabad és a tiszta levegő a dohos, fülledt levegőjű lakás után s játékot és mozgást jelent a fejletlen testnek. Akinek nincs egészséges gyerekszobája s a lakása mellett tágas kert s a parkokba sem hancurozhat, mert szabad mozgásának ott számos a korlátja s a botanikus kertbe sem mehet, mert ott fizetni kell, azoknak mindezeket az ucca pótolja szükségszerűen...

A munkások művelődési helyzetét általában az előbbiek határozzák meg. Alig kielégítő iskolavégzettségükről már beszámoltunk. Amint a múltjuk nem igen törődhetett művelődésükkel, úgy a jelenük sem különb. Kerestéből a munkás bizony egyetlen banit sem tud további kiművelésére fordítani. A munka után örül, ha pihenhet, hisz kell az erő a következő napi munkára.

A megkérdezettek művelődési viszonyaiba 3 kérdésen keresztül próbáltunk betekinteni. Éspedig: mit csinál munka után és szabadidejében, hogyan szórakozik és mit olvas?

Munka után és ünnepnapokon a 309 munkásból 180 otthon ül, pihen vagy alszik, 35 a ház körül dolgozik, mintegy 60 sétál vagy kirándul a közeli erdőbe, mezőre, nyáron a Szamos mellé, a többiek feljárnak a szakszervezetbe vagy más zenei (2), vallásos (1) egyesületbe, sportegyletbe. Templomba rendszeresen 36 jár, sporttelepre 12. Nemzetiség szerint a román templomjárók száma 23, a magyaroké 12, a zsidók közül pedig 1. A templomot a falukról bekerült munkások látogatják, városi az általunk vizsgáltak közt nem volt.

Rádiója 17 munkásnak volt (8 román, 8 magyar, 1 zsidó). Ezek szabad idejüket a rádió mellett töltik.

Moziba, színházba egyharmad részük jár. De ezek sem rendszeresen. Mintegy 200 sohase. A többiek havonta egyszer-kétszer, mindössze 25 — nagyrészt fiatal, nőtlen — munkást találtunk, aki havonta háromszor-négyszer ment moziba vagy színházba.

Könyvet általában kevesen olvasnak. Könnyű regényeket, kalandor, szerelmes könyveket 44, komoly szépirodalmi műveket 24, tudományos könyveket 8, szakmai szakkönyveket 8, (ezek közül a legtöbb vasipari munkás) vallásos könyveket 5 s akadt egy vasuti munkás, akinek a legkedvesebb szórakozása a versolvasás. 72 munkás nem olvas semmit, se lapot, se könyvet. Az újságolvasók megoszlása: román lapot olvas: Patria 16, România Nouă 14, Dimineața 13, Universul 10, Porunca Vremii 7, Curentul 5, Națiunea Română 3, Lumea Nouă, Lumea Românească és Buna Vestire 2-2, Timpul, Vremea, Tempo, Credința és Capitala 1-1, nyolcan pedig különböző román lapokat olvasnak. A magyarnyelvű lapok közül a Jóestét olvasója 77. A többiek olvasótábora: Estilap 13, Brassói Lapok 10, Ellenzék 7, Keleti Újság 4, Magyar Újság és Előre 2-2, Népujság és Új Kelet 1-1. Sportlapokat ketten vásárolnak, míg egy a szász Tageblatt-ot olvassa. Természetesen nem azt jelenti ez, hogy csak ennyien olvasnak újságot, amennyit felsoroltunk, mert vannak sokan, akik 2-3 féle lapot is olvasnak.

A kép, amit adtunk vázlatos. De minden alapos s a teljes érvényű kép kirajzolását igénylő munka vázlatosan kezdődik s mi most ehhez a későbbi, teljes szélességében meginduló munkához próbáltunk a magunk adalékaival hozzájárulni.